

เล่าเรื่องการพัฒนาก้าวใหญ่.....ที่เกาะยวน้อย

ประภา พร้อมมูล

วีณา ปาระมี

กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานแรกที่คิดริเริ่มจัดทำวิธีการวัด ประเมิน และให้การรับรองมาตรฐานงานของชุมชนขึ้นอย่างเป็นระบบ ที่เรียกว่า “ระบบมาตรฐานงานชุมชน” ซึ่งระบบนี้มีลักษณะพิเศษกว่าระบบรับรองมาตรฐานทั่วไป ตรงที่กลุ่มเป้าหมายสามารถกำหนดตัวชี้วัดคุณลักษณะของ คุณภาพและความเข้มแข็งได้ด้วยตนเอง ซึ่งช่วยให้ชุมชนมีเครื่องมือชี้วัดการพัฒนาของชุมชนเอง ว่ามี ศักยภาพเพียงใด หรือมีจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขอย่างไร ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ได้รู้จักตนเอง สำรวจประเมินตนเอง พัฒนาตนเองอย่างมีทิศทาง และต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้นำชุมชนมีคุณภาพ และกลุ่ม/ องค์กร เครือข่าย และชุมชนมีมาตรฐานการบริหารจัดการที่ดีขึ้น ตามลักษณะมาตรฐานที่ชุมชนต้องการ ถือเป็นระบบมาตรฐานการบริหารจัดการภาคชุมชน เช่นเดียวกับระบบบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA

จากเอกสารถอดบทเรียนที่วางสงบนิ่งไว้ในกล่องบนกรมการพัฒนาชุมชน คณะทำงานถอดบทเรียน การดำเนินงานระบบมาตรฐานงานชุมชนเชิงคุณภาพภาคใต้ ได้เดินทางไปจังหวัดพังงา เพื่อตามไปดูการ พัฒนาคุณภาพผู้นำชุมชน และกลุ่มโฮมสเตย์ บ้านริมทะเล ว่าสมดังคำบอกเล่าในเอกสารถอดบทเรียนเล่ม นั้นหรือไม่จากการเดินทางกว่า 900 กิโลเมตร ในที่สุดเราก็มาถึงเกาะยวน้อย ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา ตั้งอยู่บริเวณอ่าวพังงามีอาณาเขตทิศเหนือเป็นที่ตั้งของจังหวัดพังงา ทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งของจังหวัดภูเก็ต และทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งของจังหวัดกระบี่ มีหมู่เกาะล้อมรอบ จำนวน 49 เกาะ ประกอบด้วยชุมชน 3 ชุมชนหลัก ได้แก่ ชุมชนบ้านริมทะเล ชุมชนบ้านแหลมไทร และ ชุมชนบ้านป่าทราย ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา ติดต่อกับทะเล 3 ด้าน พื้นที่บริเวณชายทะเลจะเป็น ที่ตั้งของบังกะโลและโรงแรม ซึ่งธุรกิจการท่องเที่ยวเริ่มขยายตัวเข้ามาอย่างรวดเร็ว หมู่ที่ 5 บ้านริมทะเล มี 167 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 638 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง เลี้ยงปลาในกระชัง และทำสวนยางพารา

เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาบ้านริมทะเล หลายท่านในเวทีประชาคม ได้กล่าวถึง วิถีชีวิตและสภาพ สังคมของคนเกาะยวน้อยเป็นแบบเรียบง่าย ซึ่งสะท้อนผ่านคำพูดของคนเกาะยว ที่ว่า “คนบ้านริมทะเลมี จิตสำนึกมาก ในเรื่องการรักษาความสะอาด ช่วยกันทำให้ความร่วมมือ” “ผู้นำศาสนาจะมีบทบาทสูงกว่า ในการชักจูง คนมุสลิมจะเชื่อมั่นในศาสนา สิ่งไหนที่ขัดกับหลักศาสนาจะไม่เอา ส่วนมากคนจะไปหาที่พึ่ง ด้านจิตใจ ความเชื่อ แต่ถ้าวินิจฉัยจะให้ช่วยอะไร เราช่วยตัวเองมากกว่า แต่หากไม่สบายใจ หาแนวทางปฏิบัติ ยึดหลักคำสอนจะไปหาผู้นำศาสนา” “ทุกวันศุกร์ เข้าสู่เหว่า มาคุย มาสอนกัน ผู้ชายทุกคนจะเข้าสู่เหว่า” นอกจากนั้นยังมีคำพูดของคนเกาะยวที่กล่าวถึงความผูกพันของตนเองกับพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ประทับใจและความภาคภูมิใจว่า “คนเกาะยวใจดี นิสัยดี เลือกที่จะอยู่เกาะยว เลือกเป็นคน

เกาะยาว ภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนเกาะยาว” “ประทับใจที่ได้ทำงานกิจกรรมโฮมสเตย์ และสามารถสร้างความมั่นใจและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว” “ได้บริการนักท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่เกาะความร่วมมือ” และ “คนเกาะยาวเป็นคนดี ภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนเกาะยาว” “เอกลักษณ์ของเกาะยาวคือสามารถจอดรถเครื่อง(มอเตอร์ไซค์)ทิ้งไว้โดยไม่ต้องถอดกุญแจ” “คนเกาะยาวเป็นคนดี คนเกาะยาวรักกัน อยู่กันแบบสงบ ไม่วุ่นวาย อยู่กันแบบบ้านๆ”

เมื่อนึกย้อนเหตุการณ์สำคัญของบ้านริมทะเล ระหว่างปี 2546 – 2551 ทำให้ทราบถึงเหตุการณ์ที่เป็นความทรงจำในอดีตของคนที่นี่ ซึ่งบอกกล่าวถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมชาติ เรื่องราวที่เป็นความภาคภูมิใจ รายได้ ค่าครองชีพ หนี้สิน การรวมกลุ่ม ฯลฯ จากบัตรคำในเวทีประชาคมที่บอกถึงเหตุการณ์ ปี 2546 ห้ามทำการประมงที่ผิดกฎหมาย คนที่เป็นชาวประมง คนเลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลาในกระชัง บางคนเริ่มมีหนี้สิน บางคนต้องใช้หนี้ทุกอย่างทุกเดือน เริ่มก่อตั้งกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์กลุ่มทำผ้าบาติก ปี 2547 เกิดสึนามิ มีการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เป็นโฮมสเตย์ต้นแบบ ปี 2548 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เสด็จเกาะยาวครั้งแรก และเสด็จอีกครั้งพร้อมคณะผู้รับรางวัลเจ้าฟ้ามหิดล มีอุบัติเหตุเรือเดินสมุทรล่ม กลุ่มชาวประมงเริ่มสร้างหนี้สินและต้องเร่งทำงานใช้หนี้ ปี 2549 บ้านริมทะเลได้รับรางวัล OVC เกิดร้านค้าชุมชน และกลุ่มพัฒนาองค์กรสตรี ปี 2550 ราคาสินค้าเริ่มแพงขึ้น ค่าครองชีพสูง ราคาสินค้าเริ่มปรับแพงขึ้น บ้านริมทะเลได้รับรางวัล “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” ปี 2551 เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล โดยการรวมกลุ่มในชุมชน”

ความเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาบ้านริมทะเล ชาวบ้านส่วนหนึ่งเห็นว่าผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต.อยากให้พัฒนาไปทางด้านวัตถุ ถนนหนทาง “ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับอบต.ทับซ้อนกัน ถ้าทำตามหน้าที่ แก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการแก้ปัญหาบางเรื่องชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับรู้ เห็นบทบาทของอบต.มีซ่อมสร้างถนน ในกฎหมายระบุไว้ น่าจะมากกว่านี้ ถ้าถนน สะพาน ไม่พังไม่ซ่อม ถ้าไฟไม่ติด ก็ไม่ทำให้มันดี เหมือนว่าไม่เกิดปัญหา ก็ไม่ทำ การวางแผนการบริหารจัดการน้ำก็ไม่มี การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตำบล 2 ปีที่ผ่านมาคือ มีไฟสองข้างทางถนน ไม่เห็นเป็นรูปธรรม” “อบต.ต้องเป็นเรื่องของการวางแผนแม่บทของหมู่บ้าน ตำบล” “กรรมการหมู่บ้านดูแลเรื่องขยะ ต้องถามกรรมการหมู่บ้านก่อน ถามชาวบ้านว่าเห็นด้วยหรือไม่ ความขัดแย้งจะไม่มี ถ้าทุกคนรู้ร่วมกัน คุยกันแล้ว มีเรื่องอะไรก็คุยกัน ได้รับรู้ ความขัดแย้งไม่เกิดในบ้านริมทะเล ทุกวันศุกร์ประชุมบ่อยมาก อาทิตย์ละครั้ง ความขัดแย้งต่างๆ จะทำอะไรก็รู้ทั่วหน้า”

รู้จักกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์

กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยาวน้อย เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อนำเสนอสิ่งดีๆ และรักษาสິงดีของคนเกาะยาวให้มีความยั่งยืน ทั้งในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนบน

เกาะที่มีอาชีพประมงพื้นบ้าน โดยใช้เครื่องมือที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน วิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ที่ยังคงยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา แต่ภายหลังกปี พ.ศ. 2540 นักท่องเที่ยวเดินทางมาเกาะยาวมากขึ้น หรือการเพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการในด้านการสร้างที่พัก หรือร้านอาหารเพื่อบริการนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนด้านต่างๆ เช่น ถางป่าหรือปรับพื้นดิน เพื่อสร้างที่พัก การทิ้งน้ำเสียที่ไม่มีการบำบัดลงทะเล การซื้อขายที่ดิน การไม่ได้รับความสะดวกของนักท่องเที่ยว และประการสำคัญที่สุดคือ ประชาชนในท้องถิ่นขาดความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยว

เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้ประชาชนอยากมีส่วนร่วมในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวกำหนดทิศทางการเจริญเติบโตของเกาะยาว และการมีส่วนร่วมในรายได้ จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็น “กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์” เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 มีสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมในขณะนั้น 25 ครัวเรือน ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในทะเล เช่น ป่าชายเลน ปะการัง เพื่อให้ระบบนิเวศสมบูรณ์ ไว้ให้คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครัวเรือนจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เน้นใช้ชีวิตและกิจกรรมประจำวัน ตลอดถึงการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวแบบพักค้างในครัวเรือน

วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเริ่มแรก มีดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของเกาะยาว
2. ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
3. สร้างงานและกระจายรายได้ของประชาชนในชุมชน
4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะยาว

ในช่วงแรกของการจัดตั้งกลุ่มนั้น ได้จัดกิจกรรมด้านการบริการนักท่องเที่ยวในด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ อาหาร และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งดำเนินการโดยใช้บ้านของสมาชิกเป็นที่ให้บริการ โดยการจัดสรรพื้นที่ส่วนหนึ่งให้สำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งบ้านหนึ่งหลังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 4-5 คน อาหารก็ทานรวมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน เจ้าของบ้านเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวภายในชุมชนและเมื่อเวลาออกไปประกอบอาชีพ เช่นการวางอวนกุ้ง อวนปู หรือกรีดยาง นักท่องเที่ยวสามารถไปชมหรือร่วมในกิจกรรมนั้นได้ นักท่องเที่ยวจะดำรงสภาพเสมือนสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวและสมาชิกในชุมชน หลังจากช่วงแรกการดำเนินงานประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ และได้พัฒนาการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น เช่น พัฒนาองค์กรโดยมีการ สอนการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว จัดตั้งและฟื้นฟูกลุ่มอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่นการสีข้าวแบบโบราณ เครื่องมือทำการประมง ฯลฯ และจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็น

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบันกองทุนก็ได้จัดทำโครงการ “ร่วมด้วย ช่วยลูกปู” และโครงการ “รักษานกเงือก”

บ้านสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวนั้นมีหลายลักษณะให้เลือก เช่น บ้านริมทะเล บ้านในสวนมะพร้าว สวนยาง บ้านริมทุ่งนา ซึ่งแต่ละแบบก็มีลักษณะเฉพาะตัวในธรรมชาติอันงดงาม เลียงนกร้องในยามเช้า เสียงลม เสียงของวิถีชีวิตในแต่ละชุมชนทำให้ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสในความเป็นไปของชุมชนและสามารถที่จะกลมกลืนเข้ากับธรรมชาติรอบข้างได้เป็นอย่างดี และบ้านในแต่ละบรรยากาศนี้

ห่างจากทะเลไม่มากนัก จากเอกสารถอดบทเรียน เห็นรูปภาพ ถอดบทเรียนการดำเนินงานระบบมาตรฐานงานชุมชน จากเอกสารเล่มนี้ ทำให้ทราบว่ากลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ผ่านการประเมินและตรวจสอบรับรองมาตรฐานงานชุมชน ปี 2548 เมื่อได้คุยกับ คุณภราดร บุตรละคร คุณมาลัย แทนสกุล คุณวิภา อุปมา และได้รับความรู้ และการนำระบบ มชช.มาใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และพัฒนากลุ่ม

คุณวิภาฯ “ร่วมดำเนินการวางแผนเข้าระบบ มชช. เมื่อปี 2549 ได้เข้าอบรมกับพัฒนาชุมชนในด้านการนำเสนอการบริหารจัดการตัวเอง การสร้างความมั่นใจให้กับตัวเองในการทำงานและการทำงานร่วมกันในชุมชน..ผลที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความมั่นใจ กล้าทำ กล้าพูดและเกิดการทำงานร่วมกัน...ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง การสร้างบุคลิกภาพที่ดีกับตัวเอง เกิดการวางแผนในการทำงาน เกิดการทำงานร่วมกัน จุดอ่อนในการดำเนินงาน คิดได้ แต่บางครั้งทำไม่ได้ ปัญหา อุปสรรค คือ บางครั้งในการทำงานร่วมกัน มักจะเกิดการแข่งขัน ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงาน ทั้งนี้ปัญหาต่างๆ ถ้าทุกฝ่ายยอมรับฟังความคิดเห็น และคุยด้วยเหตุ ด้วยผล ปัญหาต่างๆ คงจะคลี่คลายไปในทางที่ดีได้...”

คุณภราดรฯ “...เมื่อปลายปี 2547 ได้เข้าอบรมในตัวจังหวัดที่โรงแรม ในตอนนั้นเกี่ยวข้องกับ การวางแผนงานชุมชน ต่อเนื่องปี 2548 จัดทำแผนพัฒนาผู้นำชุมชน ต่อเนื่องการพัฒนาตนเองสู่ผู้นำ..ในปี 2549 เริ่มการพัฒนาตนเอง ทำแผนพัฒนาตนเอง เริ่มตั้งแต่บุคลิกภาพ ปรับปรุงแก้ไข ย้อนมองตนเอง จุดไหนที่ต้องปรับปรุง ระดับ 1 ระดับ 2 และ 3 เริ่มฟังคนอื่นมากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น รับผิดชอบมากขึ้น ปี 49-50 ไม่ได้ติดตามต่อเนื่อง แต่ไม่ทิ้งการพัฒนาตนเอง...” ได้เล่าเพิ่มเติมว่า “ได้รับฟังการชี้แจงที่จังหวัดเมื่อ ปี 2548 ถามว่าอยากไหม มันเหมือนเดิมคำในช่องว่างมากกว่า ไปประชุมในนามกลุ่มโฮมสเตย์ เขาจะมีมาตรฐานประเภทบุคคล และกลุ่ม แล้ววางแผนกันว่ากลับไปจะ ไปทำอะไร ผมเกือบทะเลาะกับผู้ใหญ่บ้าน เพราะรับผิดชอบทำมาตรฐานชุมชน แต่ไม่รู้จะทำอย่างไรให้ผู้ใหญ่บ้านลงแรงด้วยกัน ในตอนนั้น สำคัญคือกลับไปทุกคนต้องพัฒนาตนเอง เอาตัวเองให้ผ่าน และกลุ่มผ่านด้วย วิทยากรก็ใหม่ด้วย พยายามฉาย สไลด์ให้คนในห้องประชุม 50 คน ฟัง ง่วงกึ่งง่วง พัฒนาการก็ใหม่ อะไรไม่รู้ อึ้งตึ้งนั่งไปหมด พยามอธิบาย”

คุณภราดร บุตรละคร เล่าว่า “คนเกาะยาวจะไปทีหลัง กลับก่อน ไม่ให้ใครดูถูก เราบอกว่าไม่วยาก แก่ไหนเราก็จะทำให้ได้ พยายามที่จะเรียนรู้ ติ้ใจทย์ ประเมินตนเองก่อนว่าตอนนี้มีอะไรอยู่แล้วบ้าง ทุนเดิม

มีอะไรอยู่แล้ว ผมก็เติมคำในช่องว่าง ที่เขาให้เติม แล้วเล่าให้วิทยากรกลุ่มฟัง”

ภายหลังจากการอบรมที่จังหวัด นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด คุณณรงค์ คงคำแก้ว ผู้ซึ่งคนบ้านริมทะเลเรียกว่า อาจารย์ณรงค์ ก็ได้มาอธิบายเพิ่มเติม “... อ.ณรงค์ก็จะมาสนทนากับคนเกาะยาว สนทนากับพัฒนากรที่นี่ คือคุณสุนทร ซึ่งคุณสุนทรก็จะเข้ามาบ่อย มีอะไรสงสัยก็จะถาม อ.ณรงค์ ผมก็พยายามทำ คนเกาะยาวบอกว่าจะทำให้ได้ เพราะว่าทีมงานผมจะประชุมกันทุก 9 คำ ตอนนั้น บอกว่าจะมีกรรมการประเมิน ที่ได้รับการแต่งตั้งมาประเมิน พัฒนาตนเองให้เข้ากรอบ ในความหมาย ที่ทำการกลุ่ม หมายถึงอะไร บังเอิญมีการสร้างที่ประทับฯ เลยใช้เป็นที่ทำการ เป็นศาลาสำหรับท่านประทับฯ ผมจะไม่เรียไรจากสมาชิก อย่างเด็ดขาด การสร้างอาคารไม่อยากจะชาวบ้านลงทุน การประชุมจะหมุนเวียนไปตามบ้าน จะได้อยู่ด้วยว่า บ้านเขาเป็นอย่างไร ทุกวันนี้อยากไปดูทุกบ้าน เวลาประชุมปกติใช้บ้านชาวบ้าน”

กลุ่มโฮมสเตย์ เริ่มเปลี่ยนแปลงกลุ่มตามตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น “....

จากเดิมมีการวางแผนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นแผนตั้งรับ ต่อมา มีการวางแผนงาน ช่วงไหน ฤดูไหนควรทำอะไร กฎของชุมชนจะว่าไป ตามเรื่องๆ ตอนหลังมีกฎที่ชัดเจน ที่เรารตกลงกันทั้งหมด ถ้าผิดกฎ ยึดได้” คุณการุณฯ เล่าถึงการพัฒนาเพื่อให้กลุ่มมีมาตรฐานว่า “ เริ่มแรกพอกลับมาจากพังงา ก็มีการจัดประชุม จัดรูปแบบให้ถูกต้อง ตัวไหนบ้างต้องเอามาใช้ เริ่มมีการนำกฎกติกาของชุมชนมาใช้” คุณการุณฯ เล่าว่า “..กลุ่มมีการปรับเปลี่ยน เราถือว่า คนบริการ “ ลูกค้าลูกที่สุด ถ้าลูกค้าผิดข้อที่ 1” ถ้าผิดกฎเรา จะแจ้งว่าในชุมชนทำอะไรได้บ้าง ไม่ได้บ้าง นักท่องเที่ยวซื้อบริการ ความพอใจของนักท่องเที่ยว ต้องรัก ให้บริการนักท่องเที่ยว “ลูกค้าเป็นพระเจ้า” จริงแต่ในกรณีของโฮมสเตย์ ไม่ใช่เป็นคนรับใช้นักท่องเที่ยว หากเราเขียนกฎแบบนี้ เราต้องเอาใจใส่ ดูแล ไม่ใช่อยากกินเหล้าให้กิน เรามีอยู่ว่า นักท่องเที่ยวทำอะไรได้ ทำอะไรไม่ได้ มีกฎอยู่ ในส่วนที่เราให้ได้ เอาใจเขา แยกไตปลา ตำน้าพริก ต้องลดความเผ็ด ไม่ใช่เคยกินอย่างไร ก็ทำอย่างนั้น นักท่องเที่ยวเข้าบ้านจะบอกกฎของบ้าน ห้องน้ำอยู่ตรงไหน ทำอะไรได้บ้าง แต่ต้องมีจิตบริการ(Service mind) ไม่ใช่เขาต้องการอะไร ไม่ได้อย่างเดียว เพราะโฮมสเตย์คนอายุมากกว่าก็เป็นพี่ น้อยกว่าก็เป็นน้อง และอยู่ในมาตรฐานโฮมสเตย์ มีบางคนมารู้ปีใหญ่อยากอยู่บ้านหลังเดียวกัน โดยไม่มีเจ้าของบ้าน ไม่ได้ ต้องอยู่กับเจ้าของบ้าน แต่เราต้องพบกันครึ่งทาง ห้องน้ำ ถ้าไม่มีชักโครก บางคนไม่เคย นั่ง ถ้าสร้างได้ก็ควรทำภายในขอบเขต บางคนอาจคิดว่าทำไมต้องเอาใจมากขนาดนั้น เขามาอยู่กับเราก็ต้อง ปรับไปตามเรา เราเคยใช้ส้วมหลุมจะให้เขามาใช้ส้วมหลุมกับเรา ไม่ใช่ ก็ต้องปรับ เคยแยกไตปลา เผ็ด จะว่า ก็วิธีเป็นอย่างนี้หรือ ต้องถามคนที่เขามา เขาทานได้หรือเปล่า...”

จากเดิม “... นานแล้ว จำไม่ค่อยได้ บางทีตอนแรกเรารวมตัวกันแบบหลวมๆ พอเราอยากเป็นองค์กร ก็มีผู้ ประสานขึ้นมา เขาบอกว่า ต้องมีอาคาร ต้องมีทุนถ้าไม่มีจะทำไม่ได้ไหมผมทำได้ ตั้งแต่ทำโฮมสเตย์มาไม่ต้องการเงินทุน ถ้า นักท่องเที่ยวมา เราก็ได้เงินมา 650 บาท 50 บาท เป็นค่าบริการจัดการ เป็นสวัสดิการ 20 บาท เป็นค่าสิ่งแวดล้อม ผมจะ ไม่อยากให้มีการะ เก็บเงินลงทุน เราไม่สามารถคาดหวังรายได้ล่วงหน้าได้”

ในเรื่องของกลุ่มมีการจัดหาเงินทุนและทรัพยากร โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุน ซึ่ง

คุณภราดรฯ ได้เล่าถึงประสบการณ์เมื่อรู้ว่ากลุ่มที่มีมาตรฐานจะต้องมีการระดมทุน “...ผมมองว่าขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มนั้นจะทำอะไร ต้องการระดมทุนหรือเปล่า เหมือนโฮมสเตย์บ้านใคร บ้านมันลงทุนกันเอง สร้างห้องน้ำ ลงทุนเอง ไม่ใช่กิจกรรมที่เอาเงินกู้ เพราะคาดหวังไม่ได้ว่าจะเอารายได้จากทางไหน ถ้าเราเป็นบริษัทเราจะวางแผนการตลาดได้ แต่ของเราเป็นอาชีพเสริม นักท่องเที่ยวจะมาหรือไม่มาเราไม่รู้ เราทำแบบนี้ เป็นอาชีพเสริมทำให้พอดีกับตัวเรา กั้นห้อง กั้นม่าน ให้แข็งแรง ปลอดภัย สะอาด ทุนเหล่านี้ ทุกคนออกกันเอง จะบอกว่าเป็นการระดมทุนก็ใช่ แทนที่จะเอามาเป็นกองกลาง”

ในประเด็นเรื่อง ความโปร่งใส มีความเห็นว่า “...การบริหารของกลุ่มเงินเข้ามา นักท่องเที่ยวเข้ามาทำอะไร รายได้ทำอะไร เรารู้ 50 สต.ถ้ารู้ว่าโกงกันก็ไม่ยอมกันนะ กลุ่มกับบริษัทต่างกัน บริษัทใช้เงิน และการบังคับบัญชา แต่รวมกลุ่มกันเราใช้ “ความเชื่อ” กันเพียงอย่างเดียว ถ้าเกิดเราไม่มีความเชื่อกัน ไม่มีความไว้วางใจกันก็เป็นกลุ่มกันไม่ได้”

ในเรื่องของการจัดสวัสดิการและการจัดสรรประโยชน์ คุณมาลัยฯ เล่าว่า “...กลุ่มได้จัดสรรเงิน 20 บาท บางทีเราก็มียุทธศาสตร์เข้ามาช่วย เราพยายามดึงเข้าไป ช่วยค่าอาหารกลางวันเด็ก วันละ 20 บาท ให้เงินเด็กอ่านหนังสือบ้านแหลมมา คนละ 10 บาท ในวันเสาร์-อาทิตย์ นักท่องเที่ยวที่มา บางกลุ่มบริจาคมาเป็นก้อน มาช่วย เช่นเรามีกิจกรรม “แม่ปู” หาเงินซื้อปูให้นักท่องเที่ยวปล่อย ...” ด้านสิ่งแวดล้อม “...จะมี 2 ลักษณะ กิจกรรมที่ทำ 1. ให้เป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่น แม่ปู จะทำมาตลอด ป่าโกงกาง ปลูกต้นไม้ จะทำมาโดยตลอด สิ่งที่ดีว่าเป็นรูปธรรม ในส่วนที่เป็นนามธรรม เราได้บอกกับนักท่องเที่ยวถึงความสำคัญของหญ้าทะเล ความสำคัญของป่าโกงกาง เพราะว่าสิ่งที่บอกว่ามันสำคัญ มันก็อยู่ใกล้ๆ ต่างๆ ผมก็พาเขาไปดู ไปเดินดูว่าปูอะไร ปลาอะไร ผมก็บอกว่ามันสำคัญอย่างไร ป่าโกงกาง ปะการัง ไม้คอกเทศน์และชุมชน สมาชิกต้องผ่านการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องปะการังต่างๆ”

การมีส่วนร่วมของสมาชิก “... เวลาประชุมจะมีการอบรม เพราะนักท่องเที่ยวจะถามทุกเรื่องที่ยกมาถามทุกอย่างที่เขามองเห็น ทุกคนต้องรู้ว่าป่าโกงกางเป็นอย่างไร ประวัติของเกาะยาวเป็นอย่างไร ไม่นั้น ขยายหน้านักท่องเที่ยว ทุกคนต้องไปอบรมเกี่ยวกับอาหารฮาลาล ความรู้เกี่ยวกับปะการัง เพราะนักท่องเที่ยวเขาจะถาม ถ้าถามแล้วไม่รู้เรื่องอะไรสักอย่างก็จะขยายหน้าเขา ถามว่านี่เกาะอะไร ก็ไม่รู้ ก็ขยายหน้าเขา เพราะบอกแล้วว่าต้องให้ความรู้ เป็นการให้บริการเขา”

เรื่องคณะกรรมการ “คณะกรรมการเรามีแล้ว คุณต้องรู้บทบาท มีความรับผิดชอบในหน้าที่ คนนี้รับผิดชอบเรื่องรถ รถต้องพอ เรือต้องมีชูชีพ บ้านต้องพร้อม การจัดคิว บ้านไม่พร้อมข้าวไป สมาชิกมีปัญหาช่วยแก้ ทำให้เข้ากรอบแล้วจะทำเพื่อเป็น “บรรทัดฐานที่ดี” ต่อไป ฝ่ายตลาดแจ้งมาที่ผม นักท่องเที่ยวต้องการเรือ ฝ่ายรถต้องเตรียมรถ ฝ่ายบ้านต้องเตรียมบ้าน งานจะไม่เหน็ดเหนื่อยและไม่ว่าง ทุกคนก็มีความรับผิดชอบ”

ผู้อยู่เบื้องหลัง ความสำเร็จในการพัฒนาตามระบบ มชช.

จากเวทีถอดบทเรียน ทำให้รับรู้ถึงผู้เกี่ยวข้องที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการพัฒนาผู้นำชุมชน และพัฒนากลุ่มตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ที่ยังคงได้รับการกล่าวถึง ได้แก่ คุณณรงค์ คงคำแก้ว นักวิชาการ

พัฒนาชุมชนจังหวัด พังงา คุณสุนทร พัฒนาการ กรรมการกลุ่มโดยเฉพาะคุณภราดรฯ ทั้งนี้เห็นว่าผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ สมาชิกกลุ่ม เพราะหากไม่ได้รับความร่วมมือกันพัฒนากลุ่มตามกรอบ มชช. ก็ไม่สามารถดำเนินการสำเร็จได้

“...ผู้อยู่เบื้องหลังก็มี คุณสุนทรฯ พัฒนาการ และคุณณรงค์ฯ นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด ถ้าไม่มีพี่เลี้ยงจอดเลย ถ้าสงสัยโทรฯไปหานักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด... พี่เลี้ยงจะคอยกระตุ้นว่าตรงนี้เข้าทำแล้วยัง ตรงนี้ไม่ได้เรื่องเลย ผมจะไม่อายพี่เลี้ยง เปิดหมดเลย ผมไม่กินเหล้า เรื่องที่จะคุยจึงมีไม่กี่เรื่องคือเรื่องลูกสาวชาวบ้าน ผมไม่คุยเพราะกลัวเมีย เวลามาประเมินกันว่าตรงนี้ทำได้เท่าไรแล้ว อาจารย์ฯ บอกว่า ต้องทำอย่างนี้ ต้องใช้กลเม็ดอย่างนี้”

วิธีการดำเนินงาน

จากคำบอกเล่าของ คุณภราดรฯทำให้เห็นภาพวิธีการดำเนินงานเพื่อพัฒนากลุ่มโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐาน กล่าวคือ “...ในลักษณะที่ทำ อ.ณรงค์ฯแนะนำให้ทำที่ละด้าน 4 ด้าน กวาระเบียบ ผมก็ร่างขึ้นมาก่อน ให้สมาชิกดู พอใจไหม คุณกันทีละข้อ แก้ไขได้ เพราะว่าการออกกฎ กฎที่ดีทุกคนต้องช่วยกันร่าง ทุกคนจะปฏิเสธไม่ได้ว่าไม่รู้ ต้องร่างเป็นแบบ ทุกอย่างดีใหม่ อยากเพิ่มตรงไหน ที่มาของสมาชิก การหมดสภาพของสมาชิก กฎแก้ไขได้ หลังสุด เพิ่มกฎว่าสมาชิกคนใดรับแขกเองโดยไม่ผ่านกลุ่ม สมาชิกที่ทำผิดกฎนี้ ต้องพิจารณาตัวเอง บางอย่างอาจไปตามหัววนๆ ไม่ได้ ไปอบรม ไปคนเดียว ไปรู้เรื่องระบบมาตรฐานกลุ่ม ผมต้องอธิบายให้ทุกคนฟังว่าถ้าเราทำไว้เป็นระบบอย่างนี้ เห็นด้วยไหม ถ้าเห็นด้วย เราต้องทำให้ผ่านเมื่อร่างเสร็จให้ทุกคนให้ความเห็นชอบ ตรงไหนไม่เข้าใจ ทำไม่ถูกก็โทรถามอ.ณรงค์ฯตรงนี้ทำอย่างไร ตรงนั้นทำอย่างไร ในลักษณะที่บอกว่าเติมคำในช่องว่าง ต้องทำให้ได้ตามนั้น พัฒนาให้ได้ตามกรอบอันนั้น ประชุมวันแรก รู้ว่ากลุ่มที่มาตรฐานต้องมีอย่างนี้ๆ ประเมินตนเองก่อน ตอนนี้คุณมีกฎแล้วยัง มีแล้วเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ ถ้าไม่มีทำให้มี เราไม่มีภาระต้นทุน เราใช้วิธีระดมอย่างไร ก็ต้องร่างแผน ที่ทำการเดิมไม่มีที่ติดต่อแน่นอน ใครมาหาเราติดต่อไม่ได้ ไม่มีที่ที่แน่นอน ก็ต้องทำจนกว่าจะได้ ทุกเก้าอี้จะคุยกันเรื่อยๆ ทำกันไปเรื่อยๆ จนเข้ากรอบ แล้วแต่ว่าเติมคำในช่องว่าง เราเติมไปที่ข้อเราขาดตรงไหนก็ทำไปตามนั้น”

ผู้นำคุณภาพ...ผู้นำ มชช.

คุณวิวาฯ ได้เล่าถึงการปรับเปลี่ยนตนเองในเรื่องการแต่งกาย การวางแผน การควบคุม ประเมินผลงาน การสร้างทีมงานไว้น่าสนใจ ดังนี้

“หลังจากเรียนรู้เรื่อง มชช. ความคิดต่างไป การเป็นผู้นำต้องพัฒนาตนเอง ความน่าเชื่อถือ ไม่ใช่มุ่งฟ้าดูงไปอำเภอ บุคลิกภาพเราเปลี่ยนไป เมื่อเข้ามาตรฐานมชช. เมื่อก่อนทำครบกึ่งมังกร ทำแล้วขายได้ แต่ถ้าได้รับมาตรฐาน จะทำให้คนเชื่อมั่นใจขึ้น อย่างเราทำขนมแล้วมีอย. คนก็ต้องมีมาตรฐานอยู่ด้วย คนในหมู่บ้านเราผ่านมาตรฐานสักกี่คน เรื่องการพัฒนาตนเองยังไม่ผ่าน ความรู้ ความสามารถก็คิดว่ายังไม่ผ่าน อย่างน้อยต้องพัฒนาตนเองรู้แค่นี้พอแล้ว เหมือนน้ำเต็มแก้ว รู้แล้วไม่ต้องไปฟัง ก่อนเข้ามชช.ยังไม่รู้กาลเทศะ ไม่รู้ว่าไปงานนี้แต่งตัวอย่างไร ต้องพูดแบบไหน บางครั้งไม่เหมาะสม

เมื่อก่อนไม่มีการวางแผนว่าจะทำอะไรก่อน หลัง เมื่อเข้าสู่ชุมชนจะมีการวางแผนงานมากขึ้น การควบคุมและประเมินผล เมื่อก่อนเข้ามาชุมชนยังไม่มีการติดตาม ประเมินผล เช่น ร้านค้าจะมีการประเมินทุก 3 เดือน การตอบรับจากชาวบ้านเป็นอย่างไร

การสร้างและพัฒนาทีมงาน คิดว่าสร้างได้แต่การพัฒนาทีมงาน พยายามสร้าง พยายามทำในกลุ่ม ขอฟังแล้วขอตามมากกว่า อยากไปอยู่หมู่บ้าน ที่ทุกคนอยากเป็นหัวหน้า

การนำชุมชนมาใช้พัฒนาผู้นำในหมู่บ้าน ผู้นำที่เป็นทางการ เข้ามาเพราะสมัครรับเลือกตั้ง คุณตั้งใจจะมาช่วยชุมชนร้อยเปอร์เซ็นต์หรือเปล่า หรือต้องการยกฐานะว่าฉันเป็นผู้ใหญ่ มีอำนาจในหมู่บ้าน มีเงินเดือน แต่เราอาสาเข้ามาทำงาน ต้องมีจิตอาสาก่อน....”

พัฒนาใครเขา เราพัฒนาตัวเองก่อน

“...อย่างคุณภราดร คุณการุณ คุณโกวิทย์ เราก็จะพยายามเป็นแบบอย่าง เรามีการพัฒนาตนเอง จากเมื่อก่อนยัง ใจก็ไม่ได้ ตอนนี่เราพัฒนาแล้วนะ ทำให้คนอื่นเห็นการเปลี่ยนแปลง เมื่อได้รับการอบรมมีการเปลี่ยนแปลง คำพูดต่างๆนี้มีการเปลี่ยนแปลง จากที่เมื่อก่อนมีใครมาแปลกหน้า แปลกตามาวังไปอยู่ด้านหลัง เมื่อก่อนเป็นลูกน้องเรา เดียวนี้มาเป็นผู้นำเรา ทำให้เรามีกำลังใจเพิ่มขึ้น เรามีกำลังใจจากคนรอบข้างมาสะท้อน การมาเป็นผู้นำ ที่เป็นผู้นำแบบสมัครใจด้วย เป็นผู้นำทางการคือเป็นอบต.ด้วย ตั้งแต่ปี 2549 หมดกรกฎาคม 2551 ตอนที่สมัครมีผู้สมัคร 5 คน เป็นผู้ชาย 4 คน เราเป็นผู้หญิงคนเดียว ก่อนลงสมัครตรงนี้เป็นอสม.ตั้งแต่ปี 2541 ก็จะมีการช่วยเหลือชุมชน ตรงไหนมีปัญหา มาปรึกษา สามารถช่วยเขาแก้ปัญหาได้ ปี 2546 ประกวด อสม.ดีเด่น ได้รางวัล อสม.ดีเด่น ระดับจังหวัด เดียวนี้ ทุกคนจะเข้าสู่มาตรฐานผู้นำชุมชนหลายคนที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด เช่นคุณทิวาโชค ก็ผ่านมาตรฐาน มชช. พวกเราเข้ามามาตรฐานมชช.พร้อมๆกัน ก่อนหน้านั้น ไม่มีใครเก่งกว่าใคร ตอนนี่ คุณทิวาโชค พัฒนาการเองจนมาเป็นนายก อบต. พี่อริษาเป็นรองนายกอบต.

ผู้นำสตรี...กับบทบาทการพัฒนา

คุณวิวาฯ ผู้นำมชช. ในฐานะสตรีมุสลิมคนหนึ่ง แต่งงานนานหลายปีแล้ว แต่ไม่มีบุตร จึงมุ่งมั่นทำงานเพื่อส่วนรวมและอยากให้เห็นบ้านริมทะเลพัฒนาก้าวหน้าทัดเทียมกับหมู่บ้านอื่นๆ ได้เล่าถึงการรับรู้ระบบ มชช.และการพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.ว่า “... หลังจากไปประชุมจังหวัด กลับมาพัฒนาตนเองและพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้น ตอนแรกไม่เข้าใจ ไม่จำเป็นต้องเข้ามาได้ใหม่ ทำเองได้ ทำไม่ต้องสมัคร พัฒนาตนเอง สมาชิก ในการพัฒนา พัฒนาตนเองก่อนให้ดีขึ้น แล้วกลับมาพัฒนากลุ่ม และพัฒนาสมาชิกกลุ่ม เมื่อก่อนสมาชิกกลุ่มไม่กล้า ตอนนี่กล้ามากขึ้น ได้เล่าถึงบทบาทสตรี และการรวมกลุ่มสตรีเพื่อลุกขึ้นมาทำกิจกรรมเพิ่มรายได้และพัฒนาชุมชน ไว้ว่า “.....กลุ่มสตรี เมื่อก่อนเอาเมียผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่มาใส่ชื่อ เวลาประชุม กลับมาก็ไม่ได้กลับมาทำอะไร ตอนหลัง เรารวมเป็นกลุ่มจริงๆ ทำโครงการหมู่บ้านกระตุ้นเศรษฐกิจระดับชุมชน สมัยนายกชวนฯ งบ 100,000 บาท ก็เลยไปของบประมาณที่บ้านผู้ใหญ่ ผู้ชายเขาประชุม กำลังจะสรุปกัน กลุ่มสตรีเลขขอเงิน 20,000 บาท มาทำกลุ่มเครื่องแกง และเลี้ยงเปิดเทศ เขาหัวเราะ

กันใหญ่ ว่าทำยังไงจะหาเงินมาคืนหมู่บ้านได้ ผู้ใหญ่แบ่งกันเรียบร้อยแล้ว ก็เลยบอกว่าเรากลุ่มสตรีจะขึ้นไปคุยกับนายอำเภอเองว่าเราไม่ได้รับสิทธิตรงนี้ เขาก็ไม่พูดอะไร กลับ รุ่งเช้าจะไปหานายอำเภอ ผู้ใหญ่เลยให้มา 20,000 บาท เขาให้ทำโครงการ ได้ทำโครงการต่อยอดจากโครงการเดิม เนื่องจากไม่มีสถานที่ทำการกลุ่ม เครื่องแกง สมาชิกมากขึ้น ทำให้เสียงดัง ชาวบ้านเขาไม่ได้นอน ปัญหานี้จะแก้ไขอย่างไร ก็เลยหาวิธีการแก้ปัญหา ไม่มีที่ทำการกลุ่มจะไปไม่รอด เลยใช้ที่ของตัวเอง ของบไปประมาณ 150,000 บาท มีหลายกลุ่มขอไป แย่งกัน ไปนำเสนอที่อบต. หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำเสนอ ผลจากการจำหน่ายเครื่องแกง สมาชิกมากขึ้น มีรายได้จากการจำหน่าย ปัญหาคือไม่มีสถานที่ทำการกลุ่ม และได้ขออนุเคราะห์ขอใช้ที่ดินเรียบร้อยแล้ว ดีใจมาก ทำอาคาร และเหลือ 50,000 บาท เอามาซื้ออะไหล่ พอมานำเสนอในที่ประชุม อบต.เขาจะหัวเราะ ทุกครั้งที่นำเสนอ ทำไปทำมา กลุ่มที่เสนอไปพร้อมกัน ยังเหลือเฉพาะกลุ่มหมู่ที่ 5 เฉพาะกลุ่มที่มีสถานที่ทำการกลุ่มจะยังคงอยู่ได้ ...”

รวมกลุ่มสตรี...รวมกลุ่มกิจกรรม

“...การทำงานในรูปกลุ่มดี บางคนเครียดบ่อย ป่วยบ่อย พอมานั่งคุยกัน จากที่เคยเข้าน.พ.บ่อยๆ ความเครียดที่เขาอดทนอยู่ ไม่รู้จะคุยกับใคร มาคุยกับเรา แนะนำว่าไปกินยานั่น ยานี้ นะลูกไปเที่ยวบ่อยๆ ปรึกษากัน บางคนทะเลาะกับสามี จะช่วยเหลือกัน ความที่เป็นคนมุสลิมมีกฎในการยุ่งให้คนอื่นแตกแยกกัน เหมือนกับการทำงานวัด การทำให้ครอบครัวแตกแยก ปัญหาบางอย่างผ่อนคลาย เครียด สามีไม่สบายไม่มีเงินหาหมอ ช่วยกันคนละไม้ คนละมือ

กลุ่มแม่บ้าน จากเดิมรวมตัวกันแบบชาวบ้านๆ ไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องเท่าไร เฉพาะหน่วยงานพัฒนาชุมชน เข้ามาถามไถ่อยู่เรื่อยๆ คุยกันว่าเราสามารถดำเนินการเองได้หรือไม่ โดยไม่มีภาครัฐ ครั้งแรกเราก่อตั้งประมาณเดือนมีนาคม สมัยนายกชวน ได้ให้ชาวบ้านมีการทำงานแบบรวมกลุ่มกัน ผู้ใหญ่ได้แต่งตั้งเป็นอสม. ซึ่งเป็นกลุ่มแรกที่ทำงาน หมู่บ้านอื่นๆเขามีกลุ่มนั้น มีกลุ่มแม่บ้าน แต่หมู่บ้านเราไม่มีใครออกไปรับความรู้ใหม่ๆเข้ามา ศึกษาปี 2 ปี พอปีที่ 3 เริ่มรวมกลุ่มแม่บ้านขึ้นมา 1 กลุ่ม

เดิมกลุ่มแม่บ้าน เป็นกลุ่มเฉพาะกิจ ต่างคน ต่างอยู่ ตอนเย็นๆ กริถยงพารา ดี 2 ทำกับข้าวเสร็จ 9 โมง 11 โมงเช้า พัก ตอนเย็นเริ่มนอนกันแล้ว เป็นรูปแบบนั้นมาตลอด พอได้เข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานต่างๆ ไปประชุมข้างนอกด้วย เห็นหมู่บ้านอื่นๆเขาทำ เราน่าจะมีกลุ่มแม่บ้านขึ้นมาสักกลุ่ม มาคิดรวมตัวกัน ทำเครื่องแกง เครื่องแกงที่เขานำมาขาย จากข้างนอกเราไม่รู้ว่าเขาผสมอะไรบ้าง ทำไมเป็นแบบนี้ ถ้าเรามานั่งรวมกลุ่มกัน ต้าแบ่งขาย อย่างน้อยขายกันในกลุ่มพวกเราเอง อย่างน้อยกริถยงกลับมาไม่ต้องนั่งตำเครื่องนึ่งคิดกันว่าจะลอง เริ่มต้น 12 คน ไม่มีเงินลงทุนลงทุนคนละ 500 ไปซื้อพริก กระเทียม เอาครกมาคนละลูกมานั่งตำกัน หาบ้านที่กว้างๆ มานั่งตำรวมกลุ่ม ไม่ได้นึกถึงหน่วยงานราชการ ผู้ใหญ่บ้านที่นี่ บอกไม่ถูกเกือบทุกหมู่บ้าน ถามในกลุ่ม อสม.ก่อนว่าใครจะมารวมกับเราไหม คำวันแรกๆ ต้นทุนแบ่งกันแล้ว ได้คนละ 4.50 บาท / 1 วัน พอทำได้มากขึ้น ก็ช่วยกันบอกต่อๆ ต่อมาก็ได้กันคนละ 200-300 บาท/เดือน ก็ไม่ท้อ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ภูมิใจมากๆ คนที่เริ่มกันตั้งแต่แรกๆ ก็ยังคงอยู่

ต่อมาเป็นกลุ่มพัฒนาองค์กรสตรี มีสมาชิก 105 คน ถ้าสมัครเพิ่ม สามารถทำได้ หยุคแค่นี้ เพราะไม่มั่นใจว่าจะช่วยเหลือเขาได้มากแค่ไหน 105 คนเป็นสมาชิก หากมีกิจกรรมอะไรเรียกเขามาช่วยได้ เช่น เรื่องการทำงาน การทำอาชีพ ใครสนใจมาทำไปขาย สมาชิกทั้งหมดใครต้องการอะไรให้เข้ามาบอก เราจะช่วย 105 คน ลงหุ้นทุกคนๆ ละ 100 บาท ไม่เกิน 5 หุ้น ลงหุ้นครั้งเดียว ปันผลให้กับสมาชิก จากร้านค้ามาปันผล กิจกรรมที่กลุ่มทำ คือ ทำเครื่องแกง ทำอาหารให้นักท่องเที่ยว ทำผ้าบาติก ร้อยคริสตัล ผู้ชายทำคราบุ้งมังกร ตอนนี้ไม่ค่อยได้ทำ คนที่ไม่มาทำจะได้เฉพาะปันหุ้น คนมาทำได้ค่าแรง ไม่ได้ทำกลุ่มออมทรัพย์ เพราะในหมู่บ้านมีอยู่แล้ว เข้าไปเป็นที่ปรึกษาแต่ไม่ได้เป็นสมาชิก

กลุ่มแม่บ้านเป็นเครือข่ายกับกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ ถ้านักท่องเที่ยวมาเอาของจากชาวบ้านไปขายให้นักท่องเที่ยว อย่างกลุ่มร้านค้า มีคณะกรรมการบริหาร 15 คน จะคุยบ่อย คุยถึงปัญหาความต้องการของสมาชิก และคนข้างนอก ช่วงนี้หน้าแล้ง เวลาว่างมาก อยากทำงาน พี่ก็จะไปประสานกับพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด มหาวิทยาลัยราชภัฏ เมื่อก่อนนี้ร้านค้าเป็นหลัก เครื่องแกงช่วงหลังๆขายไม่ดี เพราะคนข้างนอกคิดจะมาเยอะ ก่อนมาทำร้านค้าชุมชน กลุ่มเครื่องแกงมีรายได้เฉลี่ยคนละ 2-3,000 บาท พอช่วงดำมือเรามีออเดอร์มาจากกระบี่ ดำไม่ทำเลยหันมาใช้เครื่องทุนแรง ตอนหลังใช้เครื่องบดเนื้อพอยหายๆ แล้วมาดำอีกที่ ดำไปด้วยไม่ทันความต้องการ

หลังเกิดสึนามิมีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ เขาถามว่าเราต้องการอะไรบ้างก็เลยบอกว่าให้ช่วยเหลือในรูปแบบกลุ่ม กลุ่มสตรีที่ครอบครัวเขาโดนภัยสึนามิ เขาเลยสนับสนุนเครื่องบดเครื่องแกงมา 1 เครื่อง ขอในสิ่งที่เอามาใช้ประโยชน์ได้ พอรายได้ก็น้อยลง มูลนิธิไทย-เยอรมัน ให้ทุนมาช่วยเหลือชาวบ้าน มีเงินมาให้กลุ่มเลี้ยงกุ้งมังกร รายละ 20,000 บาททำในรูปแบบกลุ่ม แล้วให้เอาเงินคืนกองทุน แต่ปรากฏว่าไม่มีใครคืนทุน ทูตเยอรมันถามปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้าน เมื่อเล่าให้ฟังถึงความต้องการที่จะขยายกิจกรรม คือ ร้านค้าชุมชน จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน อุปกรณ์ประมง ในช่วงสึนามิเราช่วยกันกู้ทั้ง 3 ตำบล เลยทำโครงการรวม 3 ตำบล ได้เงินมา 3,500,000 บาท หมู่ 5 ได้โครงการอนุมัติมาได้ 400,000 บาท ตอนแรกจะให้กู้ยืม กลัวมีปัญหาแตกแยกกัน เลยเสนอให้มีการลงทุนลงหุ้นจัดเป็นร้านค้าชุมชน เลยเปิดเป็นร้านค้าชุมชน หุ้นละ 100 บาท คนละ ไม่เกิน 5 หุ้น กิจกรรมทุกกิจกรรมจะมีการลงหุ้นเหมือนกัน คิดว่าทุกอย่างเราลงหุ้น เรารัก ต่างคนต่างเข้ามาไม่พอใจ ออกเลย ไม่ช่วยคิด แก้ปัญหา แม้บาทเดียวก็เป็นของเรา เมื่อมีปัญหาที่ช่วยกันแก้ไข มันเป็นเรื่องของเรา เรามีสิทธิ เราเป็นส่วนหนึ่ง ถ้าไม่ลงหุ้นใครก็ได้ ถึงเราไม่ทำ ไม่ได้ค่าแรงแต่สิทธิในหุ้นเรามีอยู่ไม่เน้นการกู้ยืม

ก่อตั้งร้านค้าชุมชนมาตั้งแต่ปี 2549 มีการอบรมคณะกรรมการกลุ่มในเรื่องการทำบัญชี โดยมูลนิธิเกษตรกรรมก้าวหน้ามาอบรมเรื่องการทำบัญชี ก็จะมีการหมุนเวียนมาขาย มีตารางมาขาย จ่ายให้คนขายวันละ 120 บาท บอกได้ว่าไม่คุ้ม ต้องทำงานตั้งแต่เวลา 07.00-18.00 น. แต่ทุกคนถือว่าตรงนี้เป็น การช่วยกลุ่ม คนนี้มาแต่มีฐานะที่บ้านก็มาขอสับเปลี่ยนเวร

ปัญหาในการทำงาน มีแต่แก้ไขได้ตลอด เราจะมานั่งเถียง นั่งคุยในที่ประชุม ช่วยแก้ตลอด เช่น บางครั้งสมาชิกไม่เข้าใจว่ามาซื้อของแล้วปันผลได้เท่าไร มาอธิบายให้ฟังว่าทำแบบนี้ เมื่อก่อน 3 เดือนปันผล

ครั้งหนึ่ง อธิบายให้สมาชิกเข้าใจ ต่อมา 6 เดือนปีนผลครึ่ง หน้าที่ของคนขายของ วันนี้ สิ่งของไป จะบอก คณะกรรมการมาตรวจรับ มาตั้งราคากันเลย มาราคา 50 บาท จะขายเอากำไรเท่าไร ปีนผล 20 % ของขายจะต่ำกว่าร้านค้าทั่วไป ยกเว้นขนมเล็กๆน้อยๆขายตามราคา เราเขียนบัญชีแล้วอธิบายให้สมาชิกฟัง คนส่วนใหญ่อยากเป็นผู้ตาม บอกว่าให้ไปประชุมจังหวัด หากประธานกลุ่มไม่ไปช่วยจะไม่ไป ที่กลุ่มจะเป็นแบบนี้มาก งานไหนบอกว่าต้องออกไปพูด แสดงความเห็น ไม่เอา ให้หัวหน้ากลุ่มไปพูด

การพัฒนาสมาชิกกลุ่มจะทำได้เรื่อยๆ ขอวิทยากรจากจังหวัดมาสอนการพูดในที่สาธารณะ ของบประมาณจากแผนงานจังหวัดจ้างวิทยากรมาสอน กลุ่มอสม. ตอนนี้ทำในรูปแบบตำบล ไปเห็นว่าอสม. ตำบลอื่นเก่ง กล้าพูด อยากให้อสม.บ้านเราเก่ง พัฒนาเรื่องการพูด อยากให้ทุกคนพัฒนาตรงนี้เป็นความต้องการของเรา สาธารณสุขเราทำงานร่วมกัน จะมีการประชุมร่วมกันทุกเดือน ฟังจนท.อย่างเดียวโดยสมาชิกไม่ได้มีการพูดคุยกัน เลยอยากเปลี่ยนรูปแบบใหม่ เรารับฟัง รับสั่งอย่างเดียว เลยคิดว่าเราต้องพัฒนาตนเองแล้วนะ

การเปลี่ยนแปลง...หลังเข้าสู่ระบบ มชช.

1. ด้านโครงสร้างและกระบวนการทำงาน

คณะกรรมการได้มีการจัดทำแผนงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีระเบียบและแก้ไขให้เข้ากับสถานการณ์ชุมชน โดยให้สมาชิกผ่านความเห็นชอบและเข้าใจระเบียบ โดยกลุ่มได้จัดทำระเบียบของกลุ่มใหม่ ให้เข้ากับสถานการณ์ โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมร่างและประกาศใช้ ซึ่งทำให้สมาชิกมีความพึงพอใจ เพราะระเบียบครอบคลุม ใช้ประโยชน์ได้

สมาชิกมีความสามัคคีและแสดงออกมากขึ้น สมาชิกกลุ่มได้ร่วมเวทีและร่วมเข้ารับการฝึกอบรมร่วมกิจกรรมที่กลุ่มจัดขึ้น ซึ่งในปีที่พัฒนาตนเองมีกิจกรรมมากกว่า 10 ครั้ง ซึ่งสมาชิกได้เข้าร่วมดำเนินงานตามแผนพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ สมาชิกกล้าแสดงออกมากขึ้น สมาชิกมีส่วนร่วมมากขึ้น

มีที่ทำการเป็นศูนย์กลางการทำงานร่วมกัน เดิมกลุ่ม ใช้พื้นที่ชายหาดบ้านริมทะเล ได้ร่วมมะขามก่อสร้างเป็นเวทียกพื้นขึ้น ไม่มีหลังคา ใช้ร่วมมะขามเป็นศูนย์กลางในการนัดหมายประชุม เป็นที่พบปะของสมาชิก เนื่องจากสะดวก และสามารถเฝ้าดูเรือประมงและกระชังปลาของตัวเองบริเวณอ่าวหน้าหมู่บ้านได้ ต่อมาเมื่อมีแผนจัดให้มีสถานที่ทำการกลุ่ม กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณจึงร่วมกันก่อสร้างที่ทำการถาวรขึ้นบริเวณเดิม

“...กระบวนการทำงาน เดิมกลุ่มไม่ได้มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า เตรียมงานเฉพาะหน้า เมื่อมีนักท่องเที่ยวจะเดินทางมา ไม่มีการวางแผนงานทั้งระบบ แต่เมื่อวางแผนจัดกระบวนการทำงานใหม่ คณะกรรมการได้จัดแบ่งหน้าที่กัน มีแผนการดำเนินงานล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร ว่าในแต่ละเดือน แต่ละช่วงกลุ่มและสมาชิกจะทำอะไรบ้าง เช่น การประชุมกรรมการ การประชุมสมาชิก การฝึกอบรม คณะกรรมการ การอบรมสมาชิก การจัดรับนักท่องเที่ยว และการสรุปบทเรียนการทำงาน...” คุณภารดรฯ เล่าให้ฟัง

2. ด้านการบริหารเงินทุนและทรัพยากร

เดิมกลุ่มไม่ได้ระดมทุนจากสมาชิกและยังไม่มี การเชื่อมโยงแหล่งทุน ได้ดำเนินการพัฒนาตนเอง โดยจัดให้มีการระดมทุนจากสมาชิกเพิ่มขึ้น และมีการประสานงานเชื่อมโยงแหล่งทุนทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ทั้งหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน มูลนิธิ กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการดำเนินงานกลุ่ม เช่น เรือสำหรับจัดกิจกรรมของกลุ่ม วิทยุสื่อสารในกลุ่ม และอื่นๆ

ในเรื่องของการจัดสรรและใช้ประโยชน์จากเงินทุนและทรัพยากร กลุ่มได้เขียนระเบียบและจัดทำแผนการจัดสรร และใช้ประโยชน์จากเงินทุน โดยเรียงลำดับความสำคัญเร่งด่วน ปรากฏผลว่าสมาชิกมีความพึงพอใจ และอีกเรื่องหนึ่งที่ได้พัฒนาให้ดีขึ้น คือจากเดิมคณะกรรมการและสมาชิกส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ให้ความสนใจการควบคุมและการใช้เงินทุนของกลุ่ม ยึดหลักความไว้วางใจกันเป็นหลัก กลุ่มจึงได้จัดทำแผนพัฒนาตนเองในเรื่องนี้ โดยจัดให้มีการควบคุมและการใช้ประโยชน์จากเงินทุน โดยมีระเบียบ มีกรรมการตรวจสอบและควบคุมอยู่เสมอ

3. ด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กร

มีการจัดการให้สมาชิกทุกคนได้เรียนรู้ ยุกระดับความรู้ ความสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง สมาชิกทุกคนได้เรียนรู้และยกระดับความรู้ ความสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาการติดต่อสื่อสาร ระหว่างสมาชิกกับคณะกรรมการ มีการรับรู้ เรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม เช่น การประชุม การบันทึกการประชุม การจัดทำเอกสารหลักฐานของกลุ่ม

การพัฒนาทุนทางสังคม จากเดิมยังไม่ได้คำนึงถึงการพัฒนาทุนทางสังคม ทำอย่างไรให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ทางกลุ่มจึงจัดให้มีพิพิธภัณฑ์ของหมู่บ้านเป็นระบบมากขึ้น โดยจัดให้มีคณะกรรมการรวบรวมข้อมูล จัดทำเอกสารด้านการอาชีพประมง อาชีพการทำสวน ทำนา โดยมีตั้งแต่ความเป็นมา ขั้นตอน วิธีการ ผลที่เกิดขึ้นและแนวทางการพัฒนาของอาชีพต่างๆ จากนั้น รวบรวมข้อมูลเอกสาร และเครื่องมือแสดงด้วยภาพ จัดแสดงเป็นสัดส่วน ไว้ในอาคารของกลุ่มเพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ ได้ศึกษาเรียนรู้

การเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ทางกลุ่มได้จัดเวทีประชาคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องกลุ่ม การพัฒนากลุ่ม การพัฒนาตนเองของสมาชิก การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก การเชื่อมโยงกับหน่วยงานและกลุ่มองค์กรในพื้นที่และนอกพื้นที่ ทำให้คณะกรรมการและสมาชิกมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนปีละ มากกว่า 10 คณะ

4. ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน

คณะกรรมการหาวิธีการแก้ไขปัญหาให้สมาชิกได้ จัดทำระเบียบแบ่งปันผลประโยชน์ที่ชัดเจน และดำเนินการตามระเบียบ มีการจัดสวัสดิการให้สมาชิกและชุมชน คณะกรรมการเมื่อรับรู้ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่ม จะหาวิธีการแก้ไขปัญหาของสมาชิก ซึ่งจากเดิมเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าตามเหตุการณ์ จึงได้คิดวางแผนการแก้ไขปัญหาของสมาชิกอย่างเป็นระบบ โดยให้มีคณะกรรมการรับผิดชอบ

แก้ไขปัญหของสมาชิก ออกเป็น 4 คณะ ด้วยกัน คือ

- 1) คณะกรรมการแก้ไขปัญหาด้านเงินทุน
- 2) คณะกรรมการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพ
- 3) คณะกรรมการแก้ไขปัญหาด้านความขัดแย้ง และ
- 4) คณะกรรมการแก้ไขปัญหาด้านอื่นๆ

นอกเหนือจาก 3 ด้านที่กล่าวมา ได้ดำเนินการจัดทำระเบียบแบ่งปันผลประโยชน์ที่ชัดเจนและดำเนินการทุกอย่างตามระเบียบของกลุ่ม เมื่อมีนักท่องเที่ยวแจ้งความประสงค์จะเข้ามาพัก จะมีการจัดแบ่งให้พักและเรียนรู้กับครอบครัวใดเป็นไปตามลำดับที่กำหนดไว้ และแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามระเบียบของกลุ่ม มีการจัดสวัสดิการต่อสมาชิกและชุมชน โดยได้จัดทำระเบียบแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในอัตราที่ชัดเจนด้วย

ประเมินผลการพัฒนาตนเอง ก่อนได้รับรองมาตรฐาน

กระบวนการประเมินผลการพัฒนา ก่อนรับใบรับรองมาตรฐานฯ นั้น ยังไม่ชัดเจนมากนัก ว่ามีคณะกรรมการระดับอำเภอ มีบทบาทหรือไม่อย่างไรจากคำบอกเล่าของคุณภราดรฯ ที่ว่า “ผมไม่แน่ใจนะ เพราะตอนนั้นไม่รู้ใครเป็นใคร มาเกาะยาวกันเยอะเหลือเกิน ผมไม่รู้่ว่ววิธีตรวจสอบเขาเป็นอย่างไร จะมีคนมาถาม มาคุย จะมาจากพ.ช. หรือไม่ไม่ทราบ ไม่เคยมา ผมไม่รู้่ว่วระบบการประเมินตรงนั้นเป็นอย่างไรผมรู้แต่่ว่วทำไปตามกรอบ อ.ณรงค์ หรืออ.สุนทร อาจจะรายงานไปยังคณะกรรมการก่อนได้รับใบประกาศ ผมไม่ทราบ”

“...การประเมินผล มชช. “ถ้าทำตามรูปแบบจริงๆ ในที่ประชุมกำนัน ผู้ใหญ่ เพื่อให้รู้ว่า ทำงานได้มาตรฐาน ไม่ได้เป็นอะไร แต่ได้รับมาตรฐาน มีการยกย่อง ทิวรางวัล OTOP Champion Village บางที่เขาเห็นกัน ที่นี้ไม่มีเลย ที่เข้ามาทำงานตรงนี้ พวกเราจะนั่งรอเจ้าหน้าที่อำเภออย่างเดียวไม่ได้ พวกเราต้องพัฒนาตัวเองขึ้นไปทำงานระดับจังหวัด เพราะอำเภอรับเรื่องมาล่าช้า ไม่มีใครทำอะไรได้ ถ้าเราไปเอง เห็นเอง ดีกว่า...” จากคำบอกเล่าของคุณวิภาฯ

“...แค่ ส่งใบประกาศนียบัตรมาให้ ...เหมือนให้กัน ได้โต๊ะ...”

ความภาคภูมิใจ

กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ ได้รับตราสัญลักษณ์โฮมสเตย์มาตรฐานไทยและเป็นโฮมสเตย์ต้นแบบ เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2547 จากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และในปี 2548 ได้รับการรับรองคุณภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ตามระบบมาตรฐานงานชุมชนประเภทมาตรฐานกลุ่มของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และประธานกลุ่มได้รับรางวัลผู้นำอาชีพก้าวหน้าดีเด่นจังหวัดพังงา และผู้นำองค์กรเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น ประจำปี 2548 จาก กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ในการดำเนินงานของกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์นั้น จะเป็นการทำงานแบบบูรณาการ พัฒนาแบบองค์รวม สร้างงานและกระจายรายได้ในทุกส่วนในชุมชน ส่งเสริมให้มีกลุ่มอาชีพในหมู่ที่ 5 บ้านริมทะเล ซึ่งเป็นหมู่บ้านไปที่ดำเนินการของกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ และยังสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพอื่นๆ ด้วย และกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์เป็นแกนนำในการประกวดโครงการ SMART OTOP Village และประสบความสำเร็จ ได้รับรางวัล หมู่บ้าน OTOP Village Champion : OVC ในระดับประเทศ ปี 2549 จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ประโยชน์และความภาคภูมิใจต่อระบบ มชช.

“...ทุกคนในกลุ่มร่วมรับผิดชอบมากขึ้น มชช.เป็นตัวชี้นำ เป็นแนวทางในการพัฒนา เป็นกรอบและเครื่องมือที่จะทำให้การทำงานเป็นระบบ เปลี่ยนผู้นำก็ไม่มีปัญหา ถ้าระบบติดตั้งดีแล้ว ระบบจะทำงานไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นความเคยชิน สมาชิกร่วมในการตั้งกฎกันเอง ตั้งกรอบกันเอง แล้วพัฒนาไปตามกรอบที่ร่วมกันกำหนด”

“...มชช.เป็นตัวชี้วัด เป็นกรอบ เป็นเครื่องมือที่จะทำให้กลุ่มเป็นระบบ และเป็นไปในทิศทางที่ดี กรอบตรงนี้ ในองค์กร ในบริษัทต้องมี แต่การทำงานของชาวบ้านบางที่เขาอาจเชื่อคนเดียว ตั้งกลุ่ม เพราะว่ามีอำนาจ มีอะไรสักอย่าง พอเป็นระบบนี้ทุกคนต้องคิดใหม่ สรุปว่าผมเก่ง ความสามารถดี เมื่อไรผมทำๆๆ แล้วออกไป กลุ่มก็จบ แต่ถ้าทำแบบนี้ เป็นระบบมันไม่จบตามผม ระบบมันจะไปของมันเอง เหมือนรถยนต์มีล้อ ล้อแต่ละล้อจะทำหน้าที่ขับเคลื่อนไปข้างหน้า ล้อไหนหลุดก็เปลี่ยน กลุ่มก็จะไปได้ เมื่อทำเป็นระบบก็จะเกิดความเคยชิน ทำไปเรื่อยๆ พอเราทำจึงรู้ว่าต้องทำต่อ จะกลับไปเหมือนเดิมไม่ใช่ ไม่ได้ต้องการทำเพื่อให้ได้ไปประกาศ เพราะฉะนั้นถามว่าทุกคนพอใจไหม ก็ OK พอมันเป็นมาตรฐาน เราก็รู้ดีว่าบังคับให้เข้ามามาตรฐานไปตลอด” คุณภราดรฯ เล่า

“...เราเป็นกลุ่ม เราต้องทำ เมื่อก่อนเราสบายๆ เหมือนอะไรสักอย่างที่เรามาเรื่อยๆให้เป็นระบบ มันจะง่ายขึ้นจะคล่องตัว กลุ่มเมื่อก่อนจะอยู่กับคนใดคนหนึ่ง เช่น ประธาน ตอนนี้อย่างไรทุกคนร่วมรับผิดชอบหมด” คำกล่าวของคุณภราดรฯ

“... มชช.ผู้นำ การพูด การแต่งกาย การวางตัว จะสอนหมด”

“... ภาคภูมิใจที่ได้รับไปประกาศ ภูมิใจที่ได้ทำงาน มชช.เป็นสัญลักษณ์เหมือนขนม เป็นผู้นำที่มีการพัฒนาตนเอง เป็นผู้นำที่มีคุณภาพ เราถือว่าเราได้เข้าไปพัฒนา ไม่ได้เหมือนซื้อปริญญามา เราไม่ได้ซื้อมา ในการทำงาน การประกวดอะไรต่างๆ เขาจะให้ชาวบ้านเป็นผู้ประเมิน ว่าเด่นตรงไหน ...” คุณวิภาฯ

ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

“...บางข้อ บางองค์ประกอบไม่เข้ากับลักษณะของชุมชน น่าจะปรับให้เข้ากับแต่ละชุมชน เพราะแต่ละชุมชนไม่เหมือนกัน”

“... สงสัยว่าทำไมพัฒนาการไม่ต่อเนื่อง โครงการนี้ ตั้งแต่อบรมครั้งนั้น แคนันแล้วตัดขาดไปเลย ผมว่าควรมีรุ่นหนึ่งรุ่นสอง รุ่นสาม กลุ่มตั้งขึ้น ดำรงอยู่และดับไปเยอะแยะ เรื่องการพัฒนาตนเองเป็นเรื่อง

สำคัญ ไม่ใช่ทำตามกระแส ทำตามนโยบาย รัฐบาลนี้เปลี่ยนแล้วก็เลิกทำ เหมือนอยู่ดี มีสุข ตอนนี้เป็นSML แล้ว คนตามทำก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ...”

“... มชช.จำเป็นต้องสมัครหรือไม่ ควรสมัครใจ ไม่บังคับให้สมัคร สมัครเพื่อพัฒนาตนเอง...”

ข้อสรุปจากผู้มีประสบการณ์บ้านริมทะเล มีดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ต้องมีการดำเนินงานต่อเนื่อง นำมชช.ไปใช้ขยายผลกับกลุ่มอื่นๆ
2. ต้องพัฒนาโดยต่อสู้กับตัวเอง ขณะใจตัวเองก่อนเข้าประชุมครั้งเดียว ได้ใบประกาศ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง
3. ความภาคภูมิใจเกี่ยวข้องกับการรับรู้ของสาธารณชน “มอบให้ได้ได้”

ข้อเสนอแนะ

1. มีรุ่นพี่แนะนำรุ่นน้อง คนที่รู้ระบบ มชช.แล้ว ให้เป็นวิทยากรสอนแนะกลุ่มใหม่
2. ควรมีการส่งเสริมการใช้ ระบบ มชช. ในการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. น่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกๆ ที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเอง
3. มอบใบประกาศเกียรติคุณให้รู้สึกรับคุณค่า ได้รับการเชิดชูเกียรติ
4. ให้พัฒนากรู้จริงโดยพัฒนาตนเองแบบ มชช.
5. การสมัครเข้าสู่ระบบ มชช. ในแต่ละรุ่น ให้มีคณะกันผู้นำเก่ง ไม่เก่ง กลุ่มเก่ง ไม่เก่ง จะทำให้มีการแลกเปลี่ยน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ฝากไว้ให้คิด

“...พัฒนาชุมชนควรให้รุ่นหนึ่ง เป็นวิทยากร แשרประสบการณ์ ให้รุ่นใหม่ๆ ผมว่ากลุ่มที่ประสบผลสำเร็จต้องมีอะไรเป็นแนวทาง บอกได้ว่า “นี่เป็นแนวทางที่ผมเดินมา” ผมคิดว่าเขาคงไม่ปฏิเสธ ไม่ใช่เรื่องยาก จากความกดดันที่ว่า คนเกาะยาว ไม่ให้ความร่วมมือ เราถึงต้องทำให้ได้ เราต้องช่วยกัน เราต้องสู้ ผมถึงบอกว่า OK ถึงแม้เกาะยาวจะเข้าห้องอบรมทีหลัง กลับก่อนที่จังหวัดจัดอบรม แต่เราก็พยายามสู้เหมือนกัน...”
